

Randi Stranda

En skoleintegrert pedagogisk psykologisk tjeneste i videregående skole

Sammendrag

Den pedagogisk-psykologiske tjenestens (PP- tjenestens) virksomhet er i endring for tiden, med sikte på forbedring av praksis. Målet er å være best mulige hjelpere for brukere av tjenesten. For å nå dette målet, er god tilgjengelighet et stikkord. Stadig flere av de videregående skolene i Nordland fylke har sitt PP- kontor på skolen. Utfordringen er å etablere et kontor som ivaretar lovens krav, og som har tillit hos lærerne i arbeidet med å utvikle skolen. Når PP- tjenesten er etablert som en del av elevtjenesten, har en mulighet til å bli kjent med skolens kultur fra innsiden. PP- tjeneren må lytte, observere, føre samtaler med lærere og elever, og delta i skolens spesialpedagogiske team for å bli kjent. Skolen kan da også bli kjent med PP- tjenesten. Lærere og PP- tjeneste kan da stå sammen om å utvikle en inkluderende og god skole for alle elever. PP- tjenesten skal også representere et faglig blikk utenfra. Et faglig nettverk utenfor skolen er derfor viktig for at små PP- kontor stasjonert på skolen skal kunne ha et bevisst forhold til behovet både for nærhet og avstand til praksisfeltet.

Randi Stranda har mastergrad i spesialpedagogikk og arbeider som pedagogisk-psykologisk rådgiver på Saltdal videregående skole. Hun deltar i et organisatorisk innovasjonsprosjekt som innebærer å bygge opp en skoleintegrert pedagogisk-psykologisk tjeneste.

I INTRODUKSJON

Fylkeskommunen ønsker at PP - tjenesten i videregående opplæring skal utvikle en mer systemrettet arbeidsprofil. PP - tjenesten skal ”gi råd og veiledning til skolen om alle sider av skolens læringsmiljø” (Nordland fylkeskommune 2013, s7). Og PP - tjenesten skal videre ”bistå skolen i arbeidet med systematisk forebygging, kartlegging og avhjelping av høyfrekvente lærevansker og sosiale vansker blant elevene” (ibid.) PP - tjenestens mandat er å utarbeide sakkyndige vurderinger der loven krever det, samt hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling (Opplæringsloven § 5-6). Stortingsmelding nr.18 (2010-2011) skisserer fire forventninger til PP- tjenesten. PP - tjenesten skal være tilgjengelig og bidra til helhet og sammenheng, arbeide forebyggende, bidra til tidlig innsats og være en faglig kompetent tjeneste.

En hovedkonklusjon hos Hustad, Strøm og Strømsvik (2013) er at PP - tjenesten trenger kompetanse til å være tettere på lærerne. Forskning viser at PP - tjenesten ikke har lyktes godt nok i systemarbeidet (Fylling og Handegård 2009). Når PP-kontoret etableres på skolen, gir det muligheter og utfordringer, både i sakkyndighetsarbeid og i arbeid på systemnivå. For å innfri forventningene til PP - tjenesten, må tjenesten få til et godt samarbeid med skolen, da skole og PP-tjeneste må endre seg sammen.

1.1 PP - tjenesten i videregående skole

Variasjon er stor når en ser på hvordan de ulike PP-kontor er organisert. I 2009 dekket 46 % av tjenestene barnehage, grunnskole og voksne. 27 % var interkommunale tjenester, der 40 % av disse dekket videregående opplæring. Det mest vanlige er at skolen har en fast kontaktperson fra PP - tjenesten (52%), mens en del kontor har fast PP- arbeider tilstede på skolen på faste dager (22,3%). Kun 2% var ansatt på skolen med rektor som overordnet. (Fylling og Handegård 2009, s44-45).

PP-kontorene i fylket har vært en del av en interkommunal tjeneste, men de siste årene

har flere kommuner valgt andre organiseringsformer. Fylkeskommunen har i tilfeller der interkommunal tjeneste er blitt avvirket, valgt å ha egen PP- tjeneste for sine videregående skoler. Cirka halvparten av PP - tjenestene er nå fylkeskommunale, med kontorsted på skolen. Det legges føringer for at også interkommunale tjenester skal ha PP- arbeider tilstede på skolen på faste dager.

I vår region innebærer det at tre videregående skoler per 01.08.14 etablerte en felles fylkeskommunal PP-tjeneste. Det er ansatt PP-rådgiver på to av skolene, og PP -rådgiverne utgjør et team som jobber sammen på den største skolen to dager i uka. Det gjennomføres reisedager til den minste skolen. Rektor på hver skole har personalansvar. PP - tjenestens sakkyndighetsarbeid og vurdering av behov for spesialundervisning skal gjøres uavhengig av skolens ledelse. Fylkeskommunen har i 2013 ansatt faglig leder for PP- rådgivere i videregående skole. Faglig leder har kontorsted på utdanningsavdelingen, og har overordnet ansvar for faglig utvikling. Da PP - tjenesten hovedsakelig består av små enheter med få ansatte, har fylkeskommunen prioritert fylkesdekkende fagstillinger som skal bistå lokalt PP- tjeneste. Fagområdene er språkvansker, lesevansker, systemarbeid og opplæring i bedrift.

Faglig leder, fylkesdekkende stillinger og PP-rådgivere på skolene har fagsamlinger seks ganger per år. På den måten skal de små kontorene ha mulighet til å være faglig oppdatert, samt kunne søke veiledning i fagnettverket ved behov.

1.2 Endringsbehov

Erfaringer fra arbeid i interkommunal PP- tjeneste er at tjenesten har bidratt med utredning, deltakelse på ansvarsgruppemøter og noen av skolens S-team (spesialpedagogisk team), evt. andre oppdrag etter forespørsel. Generelt har skolene uttrykt at de ønsket at PP - tjenesten kunne være oftere på skolene, observere i klasser og delta på flere møter.

Hvilke forventninger har videregående skole til at PP - tjenesten nå er stasjonert på skolen? Det

kan virke som om skolens uttrykte behov først og fremst er utredninger og sakkyndige vurderinger, samt enklere vei til henvisning. Dette støttes også av funn gjort i forskningsrapporten til Fylling og Handegård (2009).

I overgangen fra et relativt stort fagmiljø i interkommunal tjeneste, til å etablere et lite PP- kontor stasjonert på skolen, er det behov for praksisendring. PP- tjeneren må lære å tenke mer helhetlig på skolen. Mulighetene til å bli kjent med skolen og å la lærerne bli kjent med PP- tjenesten er gode, og det kan gi nye måter å arbeide sammen med lærerne på.

Problemstillingen blir da: *Hvilke tiltak kan bidra til å utvikle PP - tjenestens kompetanse til å være "tettere på" lærerne?*

PP-rådgivere må fungere på både kjente og mer ukjente arenaer for å komme tettere på lærerne, og i denne prosessen er det viktig å være åpen for nye tanker og å prøve ut nye måter å arbeide på. Det innebærer å være sammen, lete etter muligheter og arbeide mot felles mål.

Det aksjonsrettede forskningsprosjektet tar utgangspunkt i den skolen der PP-rådgiver er alene tre dager i uka. Ved å være tilstede i miljøet på skolen, møte elever og lærere, studere egen yrkesutøvelse i møte med elever og samarbeidspartnere, og reflektere over hvordan PP- rådgiveren kan endre praksis, kan ny og forbedret praksis etableres. Aksjonen rettes mot endringer som kan gjøre PP-rådgiver bedre rustet til å være nærmere lærerne.

2. TEORETISK PERSPEKTIV

Å etablere et praksisnært PP- kontor på en videregående skole, handler om å etablere et kontor som oppfyller kravene i Opplæringsloven, og som er opptatt av å imøtekomme krav og forventninger fra elever, foresatte, lærere, eier og andre samarbeidspartnere. Overordnet mål for videregående opplæring i Nordland er å øke andelen elever som gjennomfører og består videregående opplæring på normert tid pluss to år. Delmål: "Alle elever, lærlinger og lærekanidater skal oppleve et godt og inkluderende læringsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring" (Nordland fylkeskommune 2014-2018,

s15). I dette ligger overordnet målsetting som hele skolens personale skal arbeide for å oppnå. For å kunne være en god veilednings- og refleksjonspartner, er det viktig å kjenne skolen. Heggedal(2011) har sett på hva som kan skje når PP - tjenesten integreres i skolen. Det beskrives at tilstedeværelse på skolen, og deltakelse i elevtjenesten, medfører tillit hos lærerne. Samhandling bidrar til utvikling i retning av lærende skoler. Elevtjenesten er et fellesskap som kan utvikles til å bli et lærende fellesskap (Heggedal 2011). Skolene i Bodø er stort sett fornøyd med å ha PP - tjenesten stasjonert på skolen, og at dette bidrar til kvalitet i arbeidet. Samtidig påpekes at grenseganger mellom skole og PP- tjeneste bør innskjerpes. Rollen som uavhengig sakkyndig instans er viktig, og det kan være problematisk at rektor har personalansvar (Saltens Kommunerevisjon 2013).

PP- tjenesten er i endring. Refleksjon er viktig for å få til et endringsarbeid. Refleksjon er å bygge bro mellom tidligere erfaringer, teori og ny kunnskap (Bratteng 2008, s75). Når egne tolknings- og forståelsesrammer tas fram, kan en få dypere innsikt i hvorfor man tenker som man gjør.

Bratteng (2008) påpeker at PP- tjenesten må ha kunnskap om individ, gruppe og organisasjon, og en trenger kompetanse i å drøfte organisering og utvikling av ulike læringsmiljø. For å utnytte denne kompetansen må saksbehandlere ha kjennskap til skolens kultur og interne organisering, og de må skaffe seg troverdighet for at lærerne skal se nytten av PP - tjenesten. Lederskap forutsetter menneskekunnskap (Spurkeland 2004). Når en går inn i andres verden, kan en observere, delta og påvirke, og en må være bevisst egen rolle. Gjennom relasjon til andre, er det lettere å spørre, og en kan være med å gjøre andre gode. En lærende organisasjon arbeider slik at den lærer av egen praksis. Praksis kan forbedres ved at en undersøker egen praksis, vurderer arbeidet og reflekterer slik at det kan føre til praksisendring (Lillejord 2003). Senge (1999) forholder seg til fem disipliner i teorien om den lærende organisasjon. Hver

disiplin omhandler utviklingsområder, både personlig og på gruppenivå. Den femte disiplin representerer systemtenkning, og viser til at alt henger sammen og må fungere i lag.

Moen (2013) viser til et prosjekt der målsettingen var å utvikle og forbedre samarbeid mellom lærere og PP - tjenesten. Hun beskriver samarbeid i fem punkter. Deltakerne har felles forståelse av mål og hensikt, den enkelte har kunnskap som er relevant for teamet, hver enkelt uttrykker og deler kunnskap, den enkelte er engasjert, åpen og lyttende, og til sist settes delene sammen, slik at de munner ut i konkrete tiltak.

Fylling tar utgangspunkt i Andestad (-97) når hun reflekterer over PP tjenestens rolle. Hun viser til Andestad som beskriver PP- tjenerens tradisjonelle rolle med fokus på utredning, diagnostisering, klassifisering, reparasjon og korreksjon. Denne rollen har et ensidig individfokus, og historisk sett har dette vært PP- tjenerens hovedoppgave. Videre beskrives en nyorientert rolle med mer vekt på styrke, kompetanse, inkludering og fokus på individ og system i lag. Nyorientert rolle er mer opptatt av vekst og utvikling. Rollen passer til de nye forventningene til PP- tjenesten.

Aksjonsforskning er valgt som metode, fordi det her handler om å endre praksis gjennom å være tilstede her og nå, samtidig som en tar et skritt til siden og reflekterer og evaluere over egen praksis. Dette skal føre til ny kunnskap om skolen, sosialt og faglig. Med større kjennskap til skolen, vil også arbeidsområder som PP - tjenesten bør prioritere bli mer synlig.

Praktisk aksjonsforskning kan bidra til å utvikle en innovativ praksis i PP - tjenesten. Innovasjon er en planlagt endring der hensikten er å forbedre praksis. Forbedring av praksis ligger i en nyetablering, der en ser på muligheter for nytenkning. Skogen(2004) viser til PS-modellen, som tar utgangspunkt i et følt behov for problemløsning eller endring. Erfaringsgrunnlaget ligger i tidligere arbeid i PP - tjenesten, og et ønske om å endre fokus. I en nyetableringsfase er det følte behov mangesidig, og neste fase blir å forsøke å konkretisere. Videre handler det

om å se på mulige løsninger, velge løsninger og implementere disse. Ekstern konsulent kan være nyttig for å få utvidet perspektiv. De ulike fasene i PS-modellen kan relateres til de ulike fasene i aksjonsforskningen.

For å sette forskningen inn i et system kan ulike modeller brukes. Risberg (2009) beskriver modellen til Kurt Lewin. Forenklet kan den sies å omhandle plan, aksjon og refleksjon.

Læringen kan videreføres til nye prosjekter, og bidrar dermed til utvikling av en lærende organisasjon. Dette er en enkel modell som passer til aksjonen. Risberg(2009) viser til Schmuck (2006), som skiller mellom proaktive og responsive modeller for aksjonsforskning. Proaktiv aksjonsforskning kan passe når en ønsker å utvikle en brukernært PP-tjeneste. Modellen består av seks trinn. Først formuleres ønsket utvikling og barrierer. Tidligere erfaringer, samt sentrale føringer, har vært med å formulere hva aksjonen skal bestå i. Neste trinn er å prøve ut ny praksis. I denne aksjonen vil det bestå i ulike måter å bli kjent med skolen på, med tanke på hvilken arbeidsprofil PP - tjenesten skal ha framover, for å kunne være tettere på lærerne. Trinn 3 handler om datainnsamling. Det skrives refleksjonsnotater fra små og store treffpunkt: møter, uformelle samtaler og observasjon, samt refleksjonsnotat rundt egen rolle, valg og prioriteringer. Så analyseres og tolkes data. På trinn 5 skal det foregå en evaluering og refleksjon, og nye måter å fungere på vurderes og velges. Trinn seks består av finjustering. For at et prosjekt skal kunne kalles aksjonsforskning, er det en forutsetning at det foretas en forskningsmessig forsvarlig evaluering av prosess og effekt (Risberg 2009).

3. METODE

Grunnlaget for å iverksette et aksjonsrettet endringsprosjekt er basert på observasjon i miljøet endringene retter seg mot. Jeg har derfor benyttet to ulike observasjonsmetoder:

- *Skolevandring, der jeg selv observerer ved å "vandre" i skolemiljøet, med sikte på å tilegne meg mest mulig informasjon om endringsbehovene.*
- *Observasjon gjennom deltakelse i skolens S-team.*

Informasjonen jeg skaffet meg ved slik deltagelse ble dermed et viktig utgangspunkt for utviklingen av endringsprosjektet.

Skolevandringen beskrives som en metode der rektor observerer etter avtalte kriterier, 5-7 minutter 6-7 ganger (Skrøvset 2008). Med utgangspunkt i denne metoden har jeg valgt en mer ustrukturert modell. Vandringen har foregått i klasser, i gangen, på arbeidsrom, lærerrom og på klasselærerråd. Der det har vært naturlig, er det stilt spørsmål. Hensikten er å bli kjent med skolen og lete etter arenaer der PP - tjenesten kan komme tettere på lærer.

S-team avholdes ukentlig. Alle i teamet prøver å prioritere møtene for å sikre kontinuitet. Det skrives innkalling og referat fra møter, og referat gjennomgås på neste møte for å sikre at tiltak følges opp.

Lærere kan melde saker som omhandler enkeltelever eller klasse miljø til S- team. Å arbeide i teamet kan være en måte å komme tettere på lærerne, samtidig som en kan arbeide systematisk for å etablere gode rutiner som kommer elever og lærere til gode.

Observasjon og samtaler er loggført, og egne refleksjoner er notert. PP- rådgivere fra andre PP- kontor, samt kollegaer på skolen har vært refleksjonspartnere når behovet for å løftet blikket har vært viktig. Refleksjoner ble først nedskrevet kronologisk. Med utgangspunkt i sentrale føringer (strategiplanen, stortingsmelding 18) ble refleksjoner systematisert og analysert ut fra kjennskap til skolen, tilgjengelighet, tverrfaglig team og faglig kompetanse i PP - tjenesten. Systematisk loggføring og refleksjonsnotater gir grunnlag for evaluering, som skal føre til forbedringer og justeringer inntil en finner fram til ny, hensiktsmessig praksis.

4. PRAKSISFELTET

Endringsarbeidet har til hensikt å finne tiltak som gjør at PP - tjenesten kommer nærmere praksisfeltet. Refleksjoner kollegialt innad i tjenesten og i S-team er med og staker ut kursen. Aksjonsforskningen er i gang og erfaringer gjøres underveis. Kursen styres mot å bli en organisasjon i kontinuerlig utvikling.

4.1 Kjennskap til skolen

PP - tjenesten har behov for økt kjennskap til videregående skole generelt, samt kunnskap om tilpasset undervisning og spesialundervisning spesielt. PP - tjenesten bør ha et visst kjennskap til organisering, innhold og mål i fellesfag og programfag. Det er viktig for å kunne skrive sakkyndige vurderinger, og det er viktig for å kunne være med å utvikle gode læringsarenaer. Skolevandring har gitt økt kjennskap til videregående skole som system. Gjennom observasjon får en innblikk i stemning, relasjon elev-elev og elev-lærer, kommunikasjon, formidling, struktur. Det er øyeblikksinformasjon, men det behøver ikke være likt neste gang de samme menneskene møtes. Gjentatte besøk vil gi mer informasjon. En får mange spørsmål, og kanskje ikke så mange svar. En viss kontakt med lærere og elever oppnås, men samtale med lærere og elever i pausene gir kanskje mer informasjon enn observasjon. En får innblikk i hvordan lærerne oppfatter sin egen arbeidssituasjon, noe som er viktig for i neste omgang å kunne være en god drøftingspartner. Tema som tas opp er mange, men noe går igjen; utfordringer ved å gi tilpasset undervisning til elever med høyt fravær, psykiske vansker, lav skolemotivasjon, utfordring med å yrkesrette teorifag. Mange av utfordringene har ikke direkte med arbeidet til PPT, men det handler om å vite noe om hverdagen i skolen.

Klasselærerråd er månedlige møter der alle lærere som er innom en klasse deltar. Møtet ledes av kontaktlærer. Ofte blir alle elevene nevnt ved navn, og de lærerne som har informasjon eller spørsmål kan komme med innspill. Det er en fin arena for tilbakemelding etter utredning, samt en arena for drøfting av klasse miljø. Møtene gjennomføres parallelt i de ulike klassene, så det er ikke mulig å delta på alle møter. På møtene PP - tjenesten har deltatt, har det vært nyttig for å få økt kjennskap til hva som skjer i de ulike klassene, hva lærerne er opptatt av, og hvilken kultur som eksisterer på de ulike utdanningsprogrammene.

Det er interessant å være observatør, erfare andre måter å uttrykke seg på, og få litt kjennskap

til en helt annen fagterminologi på yrkesfaglig opplæring enn det er på studieforbereende. Allmenpedagogiske tiltak er ikke nødvendigvis framtreende på verkstedet, og et argument kan være at elevene snart skal ut i arbeid og må forholde seg til hvordan arbeidslivet fungerer. Det er blitt sagt at PP - tjenesten tradisjonelt anbefaler spesialundervisning i norsk, matematikk og engelsk, men ikke har greie på programfag. På verksted kan utfordringen være annerledes enn i teorifag, både fordi det krever en annen grad av selvstendighet, og på grunn av helse, miljø og sikkerhet (HMS). Besøk på verksted og samtale med faglærer gir økt innsikt i faget, noe som gjør det lettere å skrive presise vurderinger. På studieforbereende opplæring er det ikke uvanlig at kontaktlærer har få timer i egen klasse. Faktisk kan kontaktlærer ha kun basistimen ukentlig, og da er det en utfordring å ha oversikt over alle elevene. En elev sa: *"Det var mye bedre oppfølging på ungdomsskolen, for da hadde vi en kontaktlærer som brydde seg, og vi kunne prate"*. På videregående skole underviser lærere i sitt fag mer enn i sin klasse. Engasjementet er ofte stort hos lærere, men elever kan oppleve at de ikke blir sett, noe det er viktig å være klar over i møte med elever som strever. Å være i miljøet gir nyttig kunnskap som det ville være vanskelig å framskaffe gjennom møter og arbeid med enkeltsaker. Relasjon til lærerne gjør at en får innblikk i hvordan de tenker, noe som danner grunnlag for videre samarbeid om elever. En ser utfordringer som lærere og elever står i, og som jeg tror er viktig å ha med seg i veilederrollen. PP- tjenesten bør være i relasjon til de det gjelder, og samtidig ha et åpent blikk, noe som kan være krevende. Når en kommer tett på læreren, kan en miste elev- eller foreldreperspektivet, noe det er viktig å være bevisst på. Samarbeidet kan bli uformelt, for eksempel ved at en snakker sammen ved kopimaskinen, og så gjøres ikke avtaler om hvem som tar saken videre. Bevissthet rundt egen rolle er viktig (Spurkeland 2004), og både gode rutiner og egenrefleksjon må ha fokus i videre arbeid.

4.2 Tilgjengelighet

Det skal være lett å ta kontakt med PP - tjenesten for å diskutere problemstillinger, og det skal være greit å henvise til PP - tjenesten. Skolevandring har vært et bidrag for å gjøre tjenesten tilgjengelig, fordi kjennskap til hverandre kan gjøre det enklere å ta kontakt. S- team har informert på Pedagogisk Forum, slik at alle skal vite hvem vi er, hva den enkelte tjeneste kan bidra med, og hva teamet samlet kan bidra med. Det som blir spesielt for PP - tjenesten er at vi opererer med henvisning, og fokus rettes derfor mot henvisningsrutiner, da det kan gi en annen tilgjengelighet enn i elevtjenesten for øvrig. Det kan oppleves unødvendig å være så formell, og henvisningsrutiner har vært oppe til diskusjon. Direkte arbeid med enkeltelever krever henvisning, og elev/foresatte må samtykke i at PP- tjenesten oppretter sak i sitt journalsystem. Både PP-tjeneste og skole er opptatt av at det skal være enkelt å henvise, men en må sikre at det gjøres riktig.

Å ha godt samarbeid med lærer og arbeide godt i forhenviseingsfasen kan noen ganger føre til at en unngår henvisning. Andre ganger skal saken henvises, og gode rutiner må på plass for at eleven skal få rask hjelp. En pedagogisk rapport som vedlegg er vanlig når skolen henviser. Erfaring så langt er at det er vanskelig å få lærer til å skrive pedagogisk rapport, og det tar tid. En oppstartsamtale med elev og en som kjenner eleven, er et godt utgangspunkt for videre arbeid, og gir kanskje vel så mye informasjon som skriftlig rapportering. Behovet for henvisning kan diskuteres i skolens S-team før henvisning, men vi har valgt å vurdere fra sak til sak, da vi er opptatt av at kompliserte rutiner ikke skal forlenge saksgang.

PP- tjenesten mottar henvisning fra elev, foresatte og helsesøster. Det skjer gjerne ved muntlig kontakt, og så avtales møte der PP - tjenesten skriver henvisning sammen med eleven.

Å oppleve at elever selv tar kontakt er nytt. Elevene kan for eksempel lure på om de har en diagnose fra før, de har da informasjonsbehov i forhold til egen diagnose, eller de kan ønske ny utredning. Noen kommer fordi de trenger noen

å prate med. Dette er en uvant måte å jobbe på, men erfaring så langt viser at det er viktig å ta eleven på alvor og jobbe ut fra det eleven er komfortabel med. Slike saker ville trolig ikke blitt henvist slik rutinene var før tjenesten ble stasjonert på skolen, og sånn sett kan en se at henvisningsmengden øker ved at tjenesten er på stedet. Om henvisningsantall øker, så er ikke det ensbetydende med at spesialundervisningen øker. Saker kan løses gjennom samarbeid med elev, foresatte og lærer, samt gjennom informasjon og holdningsskapende arbeid. Kanskje kan det bidra til at elevene får det bedre, og dermed blir bedre rustet til å fullføre videregående skole?

4.3 S-team

PP - tjenesten er en del av elevtjenesten, som består av elevinspektør, rådgivere, helsesøster, oppfølgingstjenesten (OT), miljøarbeider og PPT. I løpet av året har vi hatt økende antall lærere som melder saker til S-team, og som ønsker å delta i drøfting rundt ulike utfordringer. Det registreres en tendens til at det er lettere å ta opp en sak dersom en har gjort det før. Teamet har vært usikre på om lærer får den hjelpen han ber om. Det prøves nå ut ei ordning der lærer kommer tilbake til S-team etter avtalt periode, for å si noe om hvor saken står, og om det er behov for andre eller nye tiltak. Ennå er det i en utprøvningsfase og skal evalueres. Tiltak bør kunne gi lærer den støtten han trenger samtidig som han bør ha et eierforhold til saken. Arbeidet er kontinuerlig, og trolig vil det være et område der vi stadig kan bli bedre.

Prosjekt til fordypning er et fag som er diskutert i S-team, fordi elever strever med å få tak i praksisplass. Det er ikke nødvendigvis sammenheng mellom hvilke elever som får praksisplass og hvilke som senere kan bli gode yrkesutøvere. Skolen er begynt å sett fokus på hvordan de kan få flere elever ut i praksis. Erfaringene er spinkle etter så kort tid, men det ser ut til at det å få gode erfaringer i praksisfeltet er viktig for motivasjon til skolegang.

Gode rutiner er stikkord i S-team, da vi ser at mye arbeid kan kvalitetssikres dersom det blir

satt i system. S-team jobber med å få på plass rutiner for tilbakemelding om fravær. Gjennomgang av fravær viste at tiltak var satt i gang i forhold til noen elever, men det som ga grunn til bekymring var de elevene som ikke hadde fått hjelp. Vi ser på rutinene, og forsøke å kvalitetssikre at alle blir sett. På samme måte ser S-team for seg at det må lages rutiner for oppfølging av elever med spesialundervisning eller støtte-timer. Dette arbeidet er så vidt igangsatt, og det vil være en kontinuerlig prosess. Våren 2015 er det satt av en hel dag til evaluering av arbeid i S-team, noe som er viktig for å utvikle en lærende skole.

I S-team møter alle med sitt faglige ståsted og gode refleksjoner, slik at vi kan utfylle hverandre og være faglig kompetente (Moen 2013). En må være bevisst egen rolle, slik at en både bidrar og gjør de andre gode. Det lett å nedvurdere egne kunnskaper, og dermed gi faglig autoritet til andre. I motsatt tilfelle kan en tro at en har alle svarene og glemme å lytte. Å jobbe i team er utfordrende. En kan bli både for tiltaksorientert og sette i gang for fort, eller arbeidet blir tiltaksløst, og vi får frustrerte lærere. Å være tett på lærer innebærer å være sensitiv for deres behov. Målet er at vi skal kunne oppleves som gode hjelpere i hverdagen. Arbeidet er så vidt begynt, men det er spennende og lærerikt for PP- tjenesten å få delta nær praksisfeltet, der ulike fagpersoner forsøker å utfylle hverandre i møte med lærer.

4.4 Godt fagmiljø

For å være en ressurs i arbeidet tett på lærer, er det en forutsetning at en har noe å bidra med, og at en har en viss faglig trygghet. En må ha samarbeidsallianser der en selv kan søke råd, og en har behov for faglig støtte. Elevtjenesten fungerer som et praksisfellesskap, og vi kan lære sammen (Heggedal, 2011). For eksempel er psykisk helse dagsaktuelt, og det er tema der skole og PPT kan lære sammen. Deltakelse på felles kurs er gjennomført, og vi diskuterer nå hvordan vi skal bruke dette.

Erfaring så langt tilsier at helsesøster og PP-rådgiver kan utfylle hverandre i den krevende

veilederfunksjonen, der en skal være i miljøet, men ha et blikk utenfra. Faste møter med helse-søster er utprøvd, og det er en styrke at vi jobber sammen i enkelte saker. Utfordringen er å finne tid til å videreutvikle samarbeidet.

Fagnettverket vurderes å være viktig for å kunne ha faglig blikk utenfra. På nettverksmøter får vi faglig påfyll gjennom kurs og erfaringsutveksling. Nettverket har dette året jobbet mye med å få på plass felles maler for henvisning, sakkyn-dig vurdering med mer. Det kan effektivisere og kvalitetssikre arbeidet. Like viktig er mulig-heten for å diskutere saker anonymt ved behov. Det kan være både faglig vanskelig og noe ensomt å være alene på et PP-kontor. Mulighe-ter for nettmøter er tilstede, noe jeg tenker bør vurderes for å opprettholde faglig kompetanse.

5 ETISKE BETRAKTNINGER

PP- rådgiver har ganske lik formell kompetanse som andre i elevtjenesten, noe som kan være en styrke og ei utfordring. Vi kan utfylle hver-andre, og vi kan være faglig uenige. Leder av elevtjenesten har personalansvar for PP- tjener, mens faglig leder er på utdanningsavdelingen. Sakkyndighetsrollen er klart definert, og den gjøres uavhengig av skolens ledelse. Arbeidet vi står i omfatter hele skolens læringsmiljøet og mange ulike problemstillinger. I noen saker kan det oppleves vanskelig å være tett på leder, og samtidig ha det faglige blikket utenfra.

I videregående skole er det nødvendigvis fokus på å utdanne mennesker til et yrkesliv. Alle har rett til videregående utdanning, men for noen elever blir det for vanskelig å klare kravene som stilles. Det kan være mange grunner som gjør at de ikke mestrer hverdagen. Realitets-orientering er viktig, nødvendig og vanske-lik. Hva har eleven forutsetning for å klare? Læreforutsetninger kan være utredet for mange år siden, og elev og foresatte kan ha realistiske forventninger. Andre ganger er det uklart eller uenighet om hva som er realistisk. Det kan stilles spørsmål ved om det er etisk riktig å gi støttetimer eller spesialundervisning til utdanningsløp eleven ikke kan klare. PP - tjenesten har en viktig rolle i saker der slike

spørsmål stilles. Og hvem eier sannheten? I saker der en kan undres over om det er lære-forutsetninger eller læringsmiljø som svikter, er det særlig viktig med et våkent faglig blikk. Hvor farget blir vi av å gå i skolens miljø? Og hvor nært opp til lærer kan vi være uten å miste blikket utenfra?

6 AVSLUTNING

PP - tjenesten har gjennomgått store endringer, fra å være en tjeneste som historisk sett jobbet med de barn og unge som falt ut av skolen, til å være en tjeneste som skal hjelpe skolen i arbeidet med å gi alle tilpasset undervisning på skolen. PP - tjenesten skal være en lærende og framtidsrettet organisasjon som skal ivareta både sakkyndighetsarbeid og systemarbeid. For å komme i posisjon til å hjelpe skolen i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvik-ling, må PP- tjenesten jobbe tettere på lærerne. Gjennom dette forskningsprosjektet har søkely-set vært satt på hvordan PP- tjenesten kan jobbe tettere på lærer i videregående skole. PP- kon-toret er relativt nytt, prosjektet er i gang, men endringer tar tid og ennå er det mye å ta tak i. En praksisnær PP- tjeneste er i tråd med sen-trale føringer, og det er nødvendig for å innfri forventningene til tjenesten. Tilstedeværelse på skolen gir muligheter til å bli kjent med skolen på en god måte, og skolen får mulighet til å bli kjent med PP - tjenesten. Å være i miljøet, delta på klasselærerråd, samt samtale med elever og lærere gir muligheter til å komme tettere på praksisfeltet. Det gir økt kunnskap, det er lettere å spørre, og det blir enklere for PP - tjenesten å være presis i veiledning og sakkyndighetsar-beid. For å lykkes som hjelper for lærerne, må det skapes tillit. Så langt er erfaringen at arbeid med felles sak er en god innfallsport.

Å være fast representant i S-team er også tiltak som gjør at PP - tjenesten får god kjennskap til skolen, og har mulighet til å påvirke arbeidet. S- teamet er i gang med systemarbeid, og teamet ser mange muligheter til videreutvikling. Re-presentantene i S-team kan lære av hverandre, og har faglig kompetanse, slik at en kan utfylle hverandre. Sammen kan teamet arbeide for å

skape et inkluderende læringsmiljø for alle.

Det er utfordrende å være eneste PP- rådgiver på skolen. Selvrefleksjon og refleksjon sammen med andre er viktig for å holde stø kurs. Økt bevissthet om egen rolle kan bidra til at en blir en bedre bidragsyter. Å ha samarbeidsallianser utenfor skolen er en styrke, og det faglige nettverket blir særlig viktig for å kunne representere et faglig blikk utenfra.

Referanser

Bratteng, Sylvi

(2008). Fra individ- til systemrettet fokus i den pedagogisk-psykologiske tjenesten, I *Pedagogisk Psykologisk tjeneste i endring. Praksisrettet aksjonsforskning som forbedringsstrategi*, redigert av Jarle Sjøvoll, Høgskolen i Bodø 2008.

Fylling, Ingrid og Tina Luther Handegård

(2009). *Kompetanse i krysspress? Kartlegging og evaluering av PP - tjenesten*. Nordlandsforskning NF-rapport nr.5/2009.

Heggedal, Tove Th.

(2011). *Samhandlingen mellom PP - tjenesten og den videregående skole*, Masteroppgave i spesialpedagogikk og tilpasset opplæring, Universitetet i Nordland.

Hustad Ben-Cato, Tommy Strøm og Clara Luckner Strømsvik

(2013). *Kompetanse i PP- tjenesten-til de nye forventningene*. Nordlandsforskning NF-rapport nr.2/2013.

Lillejord,Sølvi

(2003). *Ledelse i en lærende skole*. Universitetsforlaget.

Moen, Torill

(2013). Samarbeid mellom PP-rådgivere og lærere. *Spesialpedagogikk* 78(6):15-23

Nordland fylkeskommune

(2013). *Fylkeskommunal PP-tjeneste. Strategisk plan*

Nordland fylkeskommune

(2014). *Bedre læring. Strategiplan 2014-2018*.

Opplæringslova og forskrifter. Med forarbeid og kommentarer

(2014). Redigert av Øystein Stette 2014, Pedlex Norsk Skoleinformasjon.

Risberg, Toril

(2009). Aksjonsforskning som innovasjonsverktøy i PP - tjenesten, *Skolepsykologi*, 44(1):3-10

Salten Kommunerevisjon. *Kvalitet innen spesialundervisning/PPT*, Bodø kommune, mai 2013

Senge, Peter

(1990). *Den femte disiplin, kunsten å skape den lærende organisasjon*, Egmont hjemmets bokforlag.

Skogen, Kjell

(2004). *Innovasjon i skolen. Kvalitetsutvikling og kompetanseheving*, Universitetsforlaget.

Skrøvset, Siw

(2008). *Skolevandring – et nytt verktøy for ledelse og læring*, Eureka forskningsserie, nr. 2-2008, Eureka forlag.

Spurkeland, Jan

(2004). *Relasjonsledelse*. Universitetsforlaget. St.meld.nr.18

(2010-2011). *Læring og fellesskap*.

Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov. Kunnskapsdepartementet.

Randi Stranda

Fredheimveien 70

8250 Rognan

Tlf. nr. 91716566

e-mail: ranstr@vgs.nfk.no